

PROTOKÓŁ

z posiedzenia Komisji Wspólnej Przedstawicieli Rządu Rzeczypospolitej Polskiej i Konferencji Episkopatu Polski

Warszawa, dnia 16 kwietnia 2018 roku

W dniu 16 kwietnia 2018 roku w siedzibie Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, Aleje Ujazdowskie 1/3 w Warszawie, odbyło się posiedzenie Komisji Wspólnej Przedstawicieli Rządu Rzeczypospolitej Polskiej i Konferencji Episkopatu Polski, zwanej dalej „Komisją”, w którym wzięli udział:

Strona Rządowa:

Członkowie:

- 1) Joachim Brudziński, Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji, Współprzewodniczący Komisji
- 2) Paweł Szefernaker, Sekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji (MSWiA)
- 3) Beata Kempa, Minister – Członek Rady Ministrów
- 4) Elżbieta Rafalska, Minister Rodziny Pracy i Polityki Społecznej (MRPiPS)
- 5) Anna Zalewska, Minister Edukacji Narodowej (MEN)

Eksperti:

- 1) Beata Szydło, Wiceprezes Rady Ministrów
- 2) Michał Dworczyk, Szef Kancelarii Prezesa Rady Ministrów
- 3) Marek Zagórski, Sekretarz Stanu w Ministerstwie Cyfryzacji (MC)
- 4) Edyta Bielak-Jomaa, Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych (GIODO)
- 5) Piotr Walczak, Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Finansów, Zastępca Szefa Krajowej Administracji Skarbowej (KAS)
- 6) Bogdan Święczkowski, I Zastępca Prokuratora Generalnego Prokurator Krajowy
- 7) Marek Niechciał, Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (UOKiK)
- 8) Andrzej Rudlicki, Dyrektor Departamentu Wyznań Religijnych oraz Mniejszości narodowych i etnicznych w MSWiA (DWRMNiE)
- 9) Teresa Karczmarek, Zastępca Dyrektora DWRMNiE

Inni:

- 1) Karolina Mizerny, Zastępca Dyrektora Departamentu Komunikacji Społecznej w MSWiA
- 2) Tomasz Szafranski, Dyrektor Biura Prezydialnego Prokuratury Krajowej
- 3) Paweł Ludniewski, Szef Gabinetu Politycznego MRPiPS
- 4) Maciej Kawecki, Dyrektor Departamentu Zarządzania Danymi w MC
- 5) Urszula Góral, Dyrektor Departamentu Edukacji Społecznej i Współpracy Międzynarodowej GIODO
- 6) Monika Piszcz-Czapla, Naczelnik w DWRMNiE
- 7) Iwona Cichańska, radca ministra w DWRMNiE

Strona Kościelna:

Członkowie:

- 1) Arcybiskup Sławoj Leszek Głódź, Współprzewodniczący Komisji, Metropolita Gdański
- 2) Kardynał Kazimierz Nycz, Metropolita Warszawski
- 3) Arcybiskup Wojciech Polak, Metropolita Gnieźnieński, Prymas Polski
- 4) Biskup Andrzej Suski, Biskup Toruński
- 5) Biskup Artur G. Miziński, Sekretarz Generalny Konferencji Episkopatu Polski (KEP)
- 6) Arcybiskup Marek Jędraszewski, Metropolita Krakowski
- 7) Arcybiskup Andrzej Dzięga, Metropolita Szczecińsko-Kamieński

Eksperti:

- 1) dr Irena OŻÓG; ekspert
- 2) Ks. prof. dr hab. Piotr MAZURKIEWICZ, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie (UKSW); ekspert
- 3) Ks. dr Zbigniew TRACZ, Kanclerz Kurii Metropolitalnej w Łodzi; ekspert

Inni:

- 1) Ks. Paweł Rytel-Andrianik, Rzecznik KEP
- 2) Ks. Dariusz Konieczny, Kierownik Biura Sekretariatu KEP

Posiedzenie rozpoczęło się o godz. 11.00.

W trakcie posiedzenia Komisji zostały omówione następujące kwestie:

- 1) ochrona danych osobowych w działalności Kościoła Katolickiego w kontekście rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r.;
- 2) polityka prorodzinna;
- 3) reforma edukacji;
- 4) jednostki kościelne prowadzące działalność gospodarczą - zwolnienie z podatku dochodowego;
- 5) udostępnianie dokumentów i akt z sądów kościelnych dla prokuratury;
- 6) nieuczciwe praktyki na rynku usług i towarów dedykowanych seniorom;
- 7) wolne wnioski.

Przebieg obrad

Pan Joachim Brudziński, Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji, Współprzewodniczący Komisji Wspólnej Przedstawicieli Rządu RP i KEP otworzył posiedzenie i powitał uczestników. Poinformował, że pełnienie funkcji Współprzewodniczącego Komisji stanowi dla Niego wielki zaszczyt. Wyraził nadzieję, że posiedzenie będzie owocne i odbędzie się w bardzo dobrej atmosferze.

Zaproponował, aby posiedzenia Komisji odbywały się nie rzadziej niż 2 razy w roku. Po prezentacji uczestników posiedzenia ze Strony Rządowej oddał głos Pani Edycie Bielak-Jomaa.

Pani Edyta Bielak-Jomaa, Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych przypomniała, że od dnia 25 maja 2018 r. zacznie obowiązywać rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych), zwane dalej „RODO”, które zmienia system ochrony danych osobowych w Polsce. Podkreśliła, że RODO obowiązuje w całości wprost i odnosi się również do przetwarzania danych osobowych przez Kościół Katolicki. RODO nie przewiduje wyjątków ani ograniczeń poza tymi, o których samo stanowi.

Wyjaśniła, że art. 91 RODO stanowi, że jeśli w państwie członkowskim, w momencie jego wejścia w życie kościoły i inne związki wyznaniowe stosują szczegółowe zasady ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych, zasady mogą być nadal stosowane pod warunkiem, że zostaną dostosowane do RODO.

Podniosła, iż w związku z faktem, że RODO stosowane jest bezpośrednio, ustawodawca krajowy ma ograniczony wpływ na uzupełnianie, modyfikowanie jego treści. Oznacza to, że wszystkie określone przez przepisy RODO warunki i zasady będą miały zastosowanie do kościołów i innych związków wyznaniowych oraz ich instytucji. Polska zatem musi posiadać kompleksowe przepisy nadające się do przetwarzania danych osobowych przez kościoły i inne związki wyznaniowe. W przeciwnym razie RODO stosowane będzie w całości (np. organ nadzorczy będzie posiadał kompleksowe uprawnienia władcze w stosunku do przetwarzania danych osobowych przez te instytucje, m. in. do przeprowadzenia kontroli przestrzegania przepisów o ochronie danych osobowych, uzyskiwania dostępu do wszelkich danych osobowych i informacji niezbędnych do realizowania zadań, wydawania ostrzeżeń i upomnień, wprowadzania czasowego lub stałego ograniczania w przypadku naruszenia przepisów, nakładania sankcji w postaci kar administracyjnych).

Zauważyła, że kościoły i inne związki wyznaniowe przetwarzają dane osobowe szczególne, dlatego że są to dane wrażliwe, dane osobowe nie tylko ich członków ale również osób trzecich, które członkami kościołów i innych związków wyznaniowych nie są i nie są związane bezpośrednio z osobami będącymi ich członkami. GIODO od dwóch lat sygnalizuje kościołom i innym związkom wyznaniowym, że będą zobowiązane przy przetwarzaniu danych osobowych do stosowania przepisów powszechnie obowiązujących.

Podkreśliła, że RODO w art. 91 przewiduje możliwość, aby kościoły i inne związki wyznaniowe, które stosują szczegółowe zasady określone w tym przepisie, podlegały nadzorowi niezależnego organu nadzorczego, który, po spełnieniu szczegółowych warunków, może być odrębnym organem od organu powszechnego.

Natomiast pełne i bezpośrednie zastosowanie będą miały przepisy RODO, określające obowiązki związane z bezpieczeństwem danych, dlatego że nie wchodzi one w zakres objęty autonomią kościołów i innych związków wyznaniowych i należą do kompetencji Państwa.

Pan Marek Zagórski, Sekretarz Stanu w Ministerstwie Cyfryzacji w uzupełnieniu, zwrócił uwagę, że wyłączenie, o którym mówiła Pani Minister Edyta Bielak-Jomaa, może mieć miejsce w sytuacji, gdy kościoły i inne związki wyznaniowe w kwietniu 2016 r. posiadały kompleksowe zasady ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i – pod warunkiem ich dostosowania do wymogów RODO – nadal będą mogły je stosować.

Arcybiskup Sławoj Leszek Głódź, Metropolita Gdański, Współprzewodniczący Komisji Wspólnej Przedstawicieli Rządu RP i KEP powitał wszystkich zgromadzonych oraz podziękował za zaproszenie. Przedstawił Stronę Kościelną. Podziękował za propozycję, aby Komisja spotykała się co najmniej dwa razy w roku.

Ks. Prof. Piotr Mazurkiewicz, UKSW, ekspert wyraził pogląd, że możliwość skorzystania z art. 91 RODO stwarza gwarancję realizacji konstytucyjnej zasady autonomii Kościoła i Państwa. Przepisy RODO stanowią również wyraz uszanowania autonomii kościołów i innych związków wyznaniowych przez Unię Europejską.

Poinformował, że w związku z powyższym Strona Kościelna podjęła działania zmierzające do dostosowania swojego kompleksowego systemu ochrony danych osobowych do wymagań RODO. W związku z tym Konferencja Episkopatu Polski w dniu 13 marca 2018 r. wydała *Dekret ogólny w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim*, zwany dalej „dekretem”. Dekret dotyczy publicznych kościelnych osób prawnych, które będą mogły przetwarzać dane osobowe na zasadach analogicznych do przewidzianych w RODO.

W dekrete przewidziano, że przetwarzanie danych wrażliwych jest dopuszczalne jedynie w odniesieniu do pewnych kategorii osób, tj. do osób ochrzczonych w Kościele Katolickim i tych, które po chrzcie zostały do niego przyjęte, łącznie z tymi, które złożyły formalne oświadczenie woli o wystąpieniu z Kościoła, zgodnie z wewnętrznymi przepisami Kościoła oraz osób utrzymujących z nim stałe kontakty w związku z realizacją celów Kościoła w ramach uprawnionej działalności prowadzonej z zachowaniem odpowiednich zabezpieczeń. Wspomniane dane nie mogą być ujawniane poza Kościołem bez zgody osób, których dotyczą. Dekret gwarantuje osobom, których dane dotyczą, prawo do informacji o przetwarzaniu danych osobowych, prawo do żądania sprostowania danych, prawo do żądania dokonania adnotacji i uzupełnienia danych, prawo do żądania dokonania usunięcia danych, prawo do żądania ograniczenia ich przetwarzania.

Wskazał, że Kościół powołuje nowy, niezależny organ monitorujący i zapewniający przestrzeganie przepisów o ochronie danych osobowych w postaci Kościelnego Inspektora Ochrony Danych, który będzie wybierany przez Zebranie Plenarne KEP na czteroletnią kadencję. Podkreślił, że konieczne będzie wypracowanie właściwych relacji pomiędzy organami nadzorczymi.

W dekrete przewidziana została także procedura odwoławcza i odpowiedzialność za naruszenie jego przepisów. Zatem jeśli osoba, której dane dotyczą uzna, że przetwarzanie danych nie jest zgodne z przepisami dekretu, będzie mogła złożyć skargę do Kościelnego Inspektora Ochrony Danych, następnie do właściwej Dykasterii Stolicy Apostolskiej, zgodnie z przepisami Kodeksu Prawa Kanonicznego. Kodeks Prawa Kanonicznego za naruszenie norm dotyczących ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych wprowadzonych dekretem ogólnym, przewiduje stosowne kary kanoniczne.

Pan Marek Zagórski, Sekretarz Stanu w Ministerstwie Cyfryzacji podkreślił, że oczywistością jest pluralizm zasad ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych, bowiem art. 91 RODO dotyczy każdego kościoła i innego związku wyznaniowego, który będzie spełniał przesłanki wynikające z tego przepisu.

Wyjaśnił, że projektowana ustawa *o ochronie danych osobowych*, nad którą pracuje Parlament, nie obejmuje swoim zakresem omawianej regulacji, ponieważ wprost wynika ona z RODO i jest wystarczająco dobrze doprecyzowana.

Biskup Artur Miziński, Sekretarz Generalny KEP zapytał czy w projektowanej regulacji nie będzie zaznaczone, że istnieją odrębne przepisy dotyczące kościołów i innych związków wyznaniowych?

Pan Marek Zagórski, Sekretarz Stanu w Ministerstwie Cyfryzacji stwierdził, że projekt ustawy o ochronie danych osobowych nie zawiera takiego przepisu, ponieważ sytuacja jest jednoznaczna. Jeżeli kościół lub inny związek wyznaniowy spełnia przesłanki przewidziane w RODO i w dniu wejścia w życie RODO posiadał wewnętrzne regulacje, to po ich dostosowaniu będzie mógł stosować szczegółowe zasady ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych.

Ks. prof. Piotr Mazurkiewicz, UKSW, ekspert konkludował, iż uznanie, że Kościół korzysta z art. 91 RODO dokonuje się *de facto*, czyli bez żadnych deklaracji, a tylko przez sam fakt, że ogłasza swój akt prawny.

Biskup Artur Miziński, Sekretarz Generalny KEP poinformował, że odpowiedzialnym ze Strony Kościelnej za wprowadzenie w życie dekretu jest Ks. prof. Piotr Mazurkiewicz, który został wybrany do pełnienia tej funkcji przez Zebranie Planarne KEP. Oznajmił również, że dekret uzyskał już zatwierdzenie (*recognitio*) Stolicy Apostolskiej. Następnie w odpowiednim czasie nastąpi promulgacja, w związku z czym w dekrecie zaznaczono, że wchodzi on w życie w momencie jego publikacji – przed 25 maja 2018 r. Przed tą datą Rada Stała KEP dokona wyboru Kościelnego Inspektora Ochrony Danych.

Pan Joachim Brudziński, Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji, Współprzewodniczący Komisji Wspólnej Przedstawicieli Rządu RP i KEP wskazał, że z ramienia Rządu osobą odpowiedzialną za wdrożenie RODO jest Pan Minister Marek Zagórski. Zaproponował, aby Ks. prof. Piotr Mazurkiewicz w trybie roboczym pozostawał w kontakcie i współpracował z Panem Ministrem Markiem Zagórskim i z Panią Minister Edytą Bielak-Jomaa. Zaproponował przejście do pkt 2 porządku obrad – *Polityka prorodzinna*.

Pani Elżbieta Rafalska, Minister Rodziny Pracy i Polityki Społecznej poinformowała, że dla obecnego Rządu rodzina jest najważniejszą wspólnotą i stanowi źródło tożsamości, więzi oraz pozostaje w centrum polskiej polityki społecznej. Podkreśliła, że widoczne są już wymierne efekty rządowej polityki prorodzinnej.

Nakłady na polską politykę rodzinną wynoszą ponad 3,1% PKB co stawia Polskę wśród krajów o bardzo dobrej i wysoko finansowanej polityce rodzinnej. Przełomowym programem był Program Rodzina 500+, który funkcjonuje dwa lata. Dzięki omawianemu Programowi radykalnie zmniejszone zostało ubóstwo skrajne dzieci i młodzieży - ubóstwo relatywne. Zmniejszył się problem demograficzny (tzw. depresja urodzeniowa). W 2016 r. współczynnik dzietności wzrósł do 1,36, a według obliczeń GUS, współczynnik dzietności w 2017 r. wynosił 1,45 - 1,48 (dla porównania współczynnik dzietności w 2015 r. wynosił jedynie 1,29). W 2017 r. urodziło się ponad 400 tys. dzieci. Obecnie rodzi się więcej drugich, trzecich i kolejnych czwartych dzieci. Przy wprowadzaniu Programu Rodzina 500+ wyrażano wiele obaw, np. że małoletnie matki będą chciały rodzić pierwsze dzieci, że rodziny zmarnotrawią pieniądze, że na wsi będzie rodziło się zdecydowanie więcej dzieci niż w miastach, co nie znalazło potwierdzenia w faktach. Istnieje wiele pozytywnych przykładów zwalczania patologii i dezintegracji rodzin przez ten Program. W początkowym okresie realizacji Program przyczynił się również do wzrostu gospodarczego.

Pani Minister wyraziła pogląd, że może zostać utrzymana tendencja narodzin ponad 400 tys. dzieci rocznie, jeżeli zostanie zahamowana emigracja, ustabilizuje się sytuacja na rynku pracy.

Nawiązując natomiast do polityki senioralnej Rządu wyjaśniła, że jest rozwijana ona poprzez sieć środowiskowych domów opieki nad starszymi osobami, kluby seniora, domy seniora. Stwierdziła, że aby zrozumieć wyzwania związane ze starzeniem się społeczeństwa, należy spojrzeć całościowo na populację 50+. Konieczne jest zatem uwzględnienie z jednej strony stanu zdrowia tych osób, ich kapitału ludzkiego i umiejętności kognitywnych, więzi społecznych, a z drugiej – przyjmując także perspektywę ekonomiczną – ich aktywności zawodowej oraz dezaktywizacji. Aktywność seniorów w Polsce na tle osób z innych krajów jest mała. 78% Polaków zadeklarowało aktywność społeczną, gdy tymczasem w Szwecji odsetek aktywnych wynosi 99%, w Niemczech – 95%, a w Czechach – 91%. Mieszkańcy Polski częściej mają problemy zdrowotne i prowadzą niezdrowy tryb życia w porównaniu do mieszkańców innych krajów. W przypadku Polski jedynie 49% mężczyzn i 45% kobiet w wieku 50-64 lat deklaruje zatrudnienie, zaś w Szwecji odsetek zatrudnienia przekraczał 80% dla obu płci.

Podniosła, że w Polsce realizowany jest kompleksowy program MZ, MEN i MRPiPS wsparcia dla rodzin „Za życiem” oraz wsparcia rodzin z dzieckiem niepełnosprawnym,

Arcybiskup Sławoj Leszek Głódź, Metropolita Gdański, Współprzewodniczący Komisji Wspólnej Przedstawicieli Rządu RP i KEP stwierdził, że polityka prorodzinna zawsze znajdowała się w centrum zainteresowania i troski Komisji.

Kościół popiera politykę prorodziną państwa. Odnosząc się do kwestii mniejszej niż przewidywana liczby urodzin dzieci na wsi, wyraził pogląd, że wynika to ze zjawiska starzenia się społeczeństwa mieszkającego na wsi.

Arcybiskup Marek Jędraszewski, Metropolita Krakowski powitał wszystkich członków Komisji, podkreślił, że bierze udział w posiedzeniu po raz pierwszy i jest on niezwykle zaszczycony.

Zauważył, że od dwóch lat problemy z zakresu polityki prorodzinnej, które dotychczas uchodziły za niemożliwe do rozwiązania, stają się bardzo konkretnym i owocnym programem dającym nadzieję na poprawę demografii. Wyraził pogląd, że wprowadzone przez Rząd programy pociągają za sobą coraz to nowsze inicjatywy obejmujące szerszy zakres odnoszący się do problematyki rodzinnej, demograficznej a także tego wszystkiego, co jest z tą problematyką powiązane (np. programy edukacyjne czy pomocowe).

Stwierdził, że takie prowadzenie polityki prorodzinnej umożliwia współpracę Strony Rządowej i Kościelnej we wspieraniu programów.

Zadeklarował, że Kościół katolicki zdaje sobie sprawę, iż instytucja rodziny jest ze strony wielu ideologicznych ośrodków zagrożona, natomiast bez rodziny trudno mówić o właściwym rozwoju społeczeństwa i narodu. Wystosował apel, aby Rząd RP i wszystkie instytucje odpowiedzialne za realizowanie polityki prorodzinnej zwróciły uwagę, aby troska o rodzinę nie przeradzała się w swoistą „nadopiekuńczość” polegającą na przejmowaniu przez państwo niektórych spraw dotyczących wprost rodziny. W tym kontekście zwrócił uwagę na odbieranie rodzicom dzieci w trudnej sytuacji, która nie do końca jest jeszcze rozpoznana.

Wskazał na zjawisko, że od 2004 r., kiedy powstał program wspierania samotnego rodzicielstwa, niektóre rodziny kierowane względami ekonomicznymi zaczęły decydować się na fikcyjne rozwody czy separację. Podniósł, że jest to polityka, która uderza w trwałość rodziny. Kościół postuluje, aby regulacje dotyczące tego obszaru stały przede wszystkim na straży trwałości i stabilności rodziny.

Ponadto, poruszył problem trudnej sytuacji rodzin wychowujących dzieci niepełnosprawne. Osoby wychowujące takie dzieci często nie mogą pracować, a otrzymywane świadczenia są niewielkie.

Podziękował za wszystkie programy prorodzinne prosząc jednocześnie, by uzupełniane były programami edukacyjnymi. Postulował, aby nie znajdowały się w nich elementy dotyczące ideologii gender, która sama ze swej definicji uderza w instytucję rodziny.

Pan Joachim Brudziński, Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji, Współprzewodniczący Komisji Wspólnej Przedstawicieli Rządu RP i KEP zaznaczył, że dzięki ogromnej pracy Europosła Janusza Wojciechowskiego Rząd uniemożliwił zabieranie dzieci z polskich rodzin żyjących za granicą z powodu biedy w rodzinie.

Pani Elżbieta Rafalska, Minister Rodziny Pracy i Polityki Społecznej podkreśliła, że Rząd przykłada dużą wagę do autonomii polskich rodzin.

Poinformowała, że art. 12a ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. *o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie* (Dz. U. 2005 Nr 180, poz. 1493), który stanowił podstawę do odebrania dziecka z rodziny jeszcze przed wyrokiem sądu, dzięki pracy Ministra Sprawiedliwości nie ma już zastosowania.

Odnosnie samotnego rodzicielstwa, Pani Minister podkreśliła, że nastąpiły zmiany chociażby w Programie Rodzina 500+, które polegają na tym, iż samotny rodzic musi przedstawić dokument zasądający alimenty. Dzięki temu wymogowi w obecnym czasie zjawisko samotnego rodzicielstwa w Polsce się zmniejszyło.

Podkreśliła, że Rząd normuje kwestie ograniczenia adopcji międzynarodowych, gdy np. pod pretekstem niepełnosprawności dzieci były adoptowane za granicę i Rząd tracił kontrolę nad ich dalszym losem.

Zadeklarowała, że Rząd RP zamierza odejść od instytucjonalnej opieki nad dzieckiem.

Odnosząc się do sytuacji rodzin z dzieckiem niepełnosprawnym poinformowała, że otrzymują one miesięczne świadczenie w wysokości 1406 zł. Podobne świadczenie otrzymuje opiekun osoby niepełnosprawnej. Rząd stoi na stanowisku, że opiekun osoby niepełnosprawnej nie może podjąć innej pracy zarobkowej, ponieważ zajmuje się całodobowo osobą niepełnosprawną i z tego tytułu przysługuje mu świadczenie.

Pani Beata Kempa, Minister – Członek Rady Ministrów poinformowała, że na przełomie 2017/2018 r. Rząd wprowadził ustawowo i uporządkował kwestie tzw. „interwencji państw innych”, tzn. sytuacji odbioru dziecka przez państwo pobytu dziecka od rodziców z polskim obywatelstwem. Obecnie na prośbę rodziców w takich sprawach interweniuje Ministerstwo Sprawiedliwości.

Rząd uważał, iż tego typu sprawy należy usystematyzować i z tego względu utworzył Wydział, w którym będą pracować sędziowie specjalizujący się w prawie rodzinnym i opiekuńczym polskim i międzynarodowym. Do zakresu jego działania należeć będą sprawy rodziców, którzy nie zgadzają się z orzeczeniami innych państw dotyczącymi ich władzy rodzicielskiej.

Pan Joachim Brudziński, Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji, Współprzewodniczący Komisji Wspólnej Przedstawicieli Rządu RP i KEP zaproponował przejście do kolejnego punktu porządku obrad – *Reforma edukacji*.

Pani Anna Zalewska, Minister Edukacji Narodowej podkreśliła, że wprowadzenie reformy systemu oświaty wymagało uchwalenia i zmiany wielu aktów normatywnych, w tym ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. - *Prawo oświatowe* (Dz. U. z 2017 r. poz. 59), ustawy z dnia 27 października 2017 r. *o finansowaniu zadań oświatowych* (Dz. U. poz. 2203), zmian w ustawie z dnia 26 stycznia 1982 r. - *Karta Nauczyciela* (Dz. U. z 2017 r. poz. 1189 i 2203), podstawy programowej oraz rozporządzeń. Rząd zadbał o to, aby w żadnym akcie prawnym nie używano języka gender. Obecnie w systemie oświaty używa się języka wartości, szacunku oraz współodpowiedzialności.

W powyższych aktach prawnych gwarantuje się rodzicom prawo wyrażania zgody na treści przekazywane podczas zajęć pozalekcyjnych.

Wyraziła opinię, że aktualny system edukacji w Polsce jest jednym z lepszych w Europie i na świecie. Rząd przeznaczył na wspomniany system kwotę 7 mld 200 mln zł na niespełna 200 tys. uczniów. Ponadto w ustawie – *Prawo oświatowe* Rząd zakazał samorządom przeznaczania ww. środków na inne cele.

Odnosząc się do kwestii próby umożliwienia katechetom pełnienia funkcji wychowawcy klasy wskazała, że podczas ogólnokrajowej kontroli kuratorzy zauważyli, że katecheci pełnili funkcje wychowawcy klasy. MEN chcąc uregulować tę kwestię przedstawił do konsultacji publicznych projekt rozporządzenia zmieniającego rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 kwietnia 1992 r. w *sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach* (Dz.U. Nr 36, poz. 155), który przewidywał uchylenie zakazu przejmowania obowiązków wychowawcy klasy przez nauczyciela religii. Omawiany projekt został negatywnie zaopiniowany przez niektóre kościoły, wskutek czego zrezygnowano z dalszych prac legislacyjnych.

Odnosząc się do sygnalizowanego przez Stronę Kościelną problemu ujawniania (poprzez stosowanie systemu ocen opisowych) faktu uczęszczania ucznia na religię czy etykę poinformowała, że jest to zachowanie niezgodne z prawem, które należy zgłaszać do Kuratorium Oświaty czy MEN.

Poruszyła temat wprowadzenia obowiązku uczestniczenia przez uczniów w lekcji religii lub etyki. Zauważyła, że w tej kwestii wypowiedział się Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 2 grudnia 2009 r. (sygn. akt: U10/07), stwierdzając, że nie można wprowadzić takiego obowiązku. Obecne rozwiązanie polega na w pełni swobodnym wyborze dokonywanym przez rodziców, co do udziału dziecka w nauce religii, etyki, obu tych przedmiotów lub nieuczestniczenia w żadnym z nich. MEN uważa iż jest to rozwiązanie optymalne.

W kontekście zagwarantowania równouprawnienia w zakresie finansowania szkół publicznych i niepublicznych zadeklarowała udzielenie szkołom katolickim pomocy w realizowaniu ustawy z dnia 27 października 2017 r. o *finansowaniu zadań oświatowych*, bowiem celem regulacji było uproszczenie, usprawnienie i zakończenie sporów i dyskusji z samorządami. Wspomniana ustawa precyzyjnie określa, że subwencje na uczniów w szkole katolickiej są takie same jak w szkole publicznej.

Kardynał Kazimierz Nycz, Metropolita Warszawski, zauważył, że Europejski Trybunał Praw Człowieka w wyroku w sprawie Grzelak przeciwko Polsce (skarga nr 7710/02) orzekł, że dziecko ma prawo uczęszczać na etykę w szkole.

Zauważył, że należy zachować szczególną ostrożność w kwestii ewentualnego łączenia obowiązków wychowawcy klasy z nauczaniem religii. W latach 90-tych sam Kościół był przeciwny, aby katecheci podejmowali obowiązki wychowawców klas. Obecnie istnieje nowy problem – klasy, w których tylko kilku uczniów uczęszcza na lekcje religii. W przypadku, gdy katecheta będzie jednocześnie wychowawcą klasy, mogą wystąpić spory z rodzicami.

Postulował wprowadzenie obowiązku uczestniczenia alternatywnie na lekcje religii, albo etyki, bowiem część uczniów może nie wybrać żadnego ze wspomnianych przedmiotów.

Arcybiskup Sławoj Leszek Głódź, Metropolita Gdański, Współprzewodniczący Komisji Wspólnej Przedstawicieli Rządu RP i KEP zgodził się z Kardynałem Nyczem, że uczeń nie może nie uczestniczyć w jednej z lekcji – religii albo etyki, bowiem może doprowadzić to do pewnego rodzaju nihilizmu światopoglądowego.

W kwestii wychowawców klas pełniących jednocześnie funkcje katechetów stwierdził, że jest to zjawisko incydentalne. Zauważył jednak, że nie powinno być problemu w łączeniu tych ról, gdyby miało się to odbyć z woli uczniów i ich rodziców.

Zauważył, że oddanie Urzędowi Marszałkowskiemu dystrybuowania środków z Programu Rodzina 500+ rodziło wiele problemów.

Pan Joachim Brudziński, Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji, Współprzewodniczący Komisji Wspólnej Przedstawicieli Rządu RP i KEP podkreślił, że Urzędy Marszałkowskie koordynowały jedynie wypłacanie Programu Rodzina 500+, natomiast nigdy tych środków nie otrzymały. Koordynacją obecnie zajmują się Urzędy Wojewódzkie.

Zaproponował przejście do kolejnego punktu porządku obrad – *Jednostki kościelne prowadzące działalność gospodarczą – zwolnienie z podatku dochodowego*.

Pan Piotr Walczak, Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Finansów, Zastępca Szefa Krajowej Administracji Skarbowej stwierdził, że problem opodatkowania podatkiem dochodowym kościelnych osób prawnych jest skomplikowany i wielowątkowy.

Kwestię opodatkowania podatkiem dochodowym osób prawnych Kościoła katolickiego oraz ich zwolnień podatkowych regulują przepisy ustawy z dnia 17 maja 1989 r. *o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej* (Dz. U. z 2018 r. poz. 380) oraz ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. *o podatku dochodowym od osób prawnych* (Dz. U. poz. 2343).

Wskazał, że istnieją dwa główne zwolnienia od podatku dochodowego dochodów kościelnych osób prawnych: pierwsze w zakresie statutowej działalności prawnych jednostek kościelnych i drugie w zakresie pozostałej działalności prawnych jednostek kościelnych. Pewne kontrowersje wywołuje enumeratywny katalog celów, na które można przeznaczyć środki, aby uzyskać zwolnienie. Zdaniem Ministerstwa Finansów należy je rozstrzygnąć na drodze indywidualnych interpretacji podatkowych.

Z przeprowadzonej analizy wynika, że KAS wydała 36 interpretacji podatkowych dotyczących tej problematyki. W 28 przypadkach KAS przychyliła się do zdania wnioskodawcy, tzn. zgodziła się ze zwolnieniem z podatku dochodowego od osób prawnych podmiotów kościelnych, natomiast w 8 przypadkach zanegowała stanowisko wnioskodawców.

Zadeklarował, że jeżeli w którymś z indywidualnych przypadków Strona Kościelna będzie miała odmienne zdanie, KAS podejmie rozmowy w tej sprawie. Ewentualna szersza zmiana katalogu celów, o których mowa powyżej, wymaga zmiany ustawy *o podatku dochodowym od osób prawnych*.

Zaznaczył, że kilka dni temu Pan Mateusz Morawiecki, Prezes Rady Ministrów, ogłosił zmniejszenie podatku dochodowego od osób prawnych – z 15% do 9% – dla małych i średnich podmiotów.

Arcybiskup Andrzej Dzięga, Metropolita Szczecińsko-Kamieński podziękował za przekazane informacje podkreślając, że Kościół chciałby doprecyzować omawiane kwestie. Zwrócił uwagę na naturę prawną wspólnoty parafialnej. Przypomniał, że parafia jest jednostką organizacyjną działającą na mocy ustawy *o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w RP*. Istnieją jednakże – w aspekcie prowadzenia działalności gospodarczej – trzy rodzaje parafii: parafie, które nie prowadzą działalności gospodarczej; parafie, które prowadzą bardzo ograniczoną działalność gospodarczą oraz parafie prowadzące szerszą działalność. Cały dochód z działalności ostatnio wskazanych parafii przeznaczany jest na ich cele statutowe, które z natury swojej nie są celami zarobkowymi, lecz służą realizacji misji społecznej, duchowej i kulturowej. Parafia prowadząc pewne dzieła wyodrębnia czasem jednostkę organizacyjną, która posiada własny regon i podlega przepisom obrotu gospodarczego.

Wysunął postulat, aby w przypadku tworzenia nowych aktów prawnych, dotyczących omawianego obszaru, umieszczać parafie literalnie w konkretnych przepisach. Zauważył, że brak takiego uszczegółowienia sprawia, że – z uwagi na wątpliwości dotyczące statusu parafii – są one dyskryminowane w obrocie czy przy okazji udzielania dotacji budżetowych.

Pani dr Irena OŻÓG, ekspert podkreśliła, że działalność gospodarcza, którą prowadzą kościelne osoby prawne bądź ich jednostki wyodrębnione ma na celu pozyskanie środków finansowych na realizację misji, a także inwestycji oświatowych, opiekuńczych, edukacyjnych i innych.

Jeżeli działalność gospodarcza jest prowadzona w większych rozmiarach, najczęściej kościelne osoby prawne wyodrębniają dla celów jej prowadzenia jednostki organizacyjne. I w odniesieniu do tych jednostek najczęściej pojawiają się problemy interpretacyjne przepisów prawa podatkowego, m.in. w obszarze podmiotowym traktowania jednostki organizacyjnej wyodrębnionej przez kościelną osobę prawną jako podatnika podatku dochodowego, bowiem w systemie prawa polskiego przewidziana jest procedura nadawania podmiotowości podatkowej w trybie decyzji administracyjnej – inaczej niż we wszystkich innych przypadkach. Jeżeli jednostka uzyska status podatnika, to wątpliwości w stosowaniu prawa podatkowego biorą się z rozstrzygnięcia kwestii czy taka jednostka, która posiada odrębność podatkową, jest odrębna od swojej macierzystej osoby prawnej. Z wyodrębnieniem jednostek organizacyjnych i nadaniem im podmiotowości podatkowej wiążą się nie tylko wątpliwości dotyczące podatku dochodowego od osób prawnych. Źródłem pierwotnym tych wątpliwości jest ustawa z dnia 29 września 1994 r. *o rachunkowości* (Dz.U. z 2018 r., poz. 395) w kontekście gwarantowanej kościelnym osobom prawnym autonomii w zakresie prowadzenia ksiąg rachunkowych w części niegospodarczej. Wspomniane gwarancje wynikają zarówno z Konkordatu, z ustaw regulujących stosunki państwo – kościół, jak też z przepisów prawa publicznego – ustawy *o podatku dochodowym od osób prawnych* i ustawy *o rachunkowości*.

W związku z powyższym – od strony podmiotowej i zakresu stosowania przepisów prawa publicznego – wyjaśnienia wymagają trzy kwestie: zakresu prowadzenia rachunkowości i jego ograniczenia tylko do działalności gospodarczej kościelnych osób prawnych, a jeżeli tę działalność wykonują poprzez wyodrębnione jednostki – tylko do tych wyodrębnionych jednostek organizacyjnych; zwolnienia od podatku dochodowego od osób prawnych dochodu osiągniętego przez posiadające podmiotowość podatkową wyodrębnione jednostki organizacyjne kościelnych osób prawnych, przeznaczonego przez te jednostki na cele statutowe macierzystej jednostki oraz podatku VAT i prawa do odliczania podatku naliczonego w kontekście rozliczeń między kościelną osobą prawną a jej wyodrębnionymi jednostkami organizacyjnymi będącymi czynnymi podatnikami podatku od towarów i usług.

Wspomniane kwestie mogą być uregulowane w oparciu o interpretacje przepisów prawa podatkowego i ustawy *o rachunkowości*, bądź poprzez zmianę m.in. ostatnio wskazanej ustawy oraz ustawy *o podatku dochodowym od osób prawnych*.

Pan Piotr Walczak, Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Finansów, Zastępca Szefa Krajowej Administracji Skarbowej zadeklarował, że KAS zbada wyżej przedstawione problemy.

Następnie Strony przeszły do omawiania pkt 5 porządku obrad – *Udostępnianie dokumentów i akt z sądów kościelnych dla prokuratury*.

Pan Bogdan Święczkowski, I Zastępca Prokuratora Generalnego Prokurator Krajowy podkreślił, że zasady działania Prokuratury w zakresie postępowania karnego określone są w Kodeksie postępowania karnego, zaś podstawą funkcjonowania Prokuratury jest zasada legalizmu rozumiana jako obowiązek podejmowania działań w przypadku podejrzenia popełnienia przestępstwa, które doprowadzą do zebrania całości materiału dowodowego niezbędnego do oceny prawnokarnej danych zachowań i ewentualnego skierowania aktu oskarżenia do sądu oraz doprowadzenia do ukarania sprawcy.

Biorąc powyższe pod uwagę, a także zmiany w Kodeksie Postępowania Karnego w zakresie możliwości wykorzystywania dowodów, tj. wprowadzenie art. 168a i art. 168b Kpk

należy stwierdzić, że prokurator ma wszechstronne możliwości zabezpieczania materiału dowodowego, który jest niezbędny dla jego działalności prokuratorskiej. Przy podejmowaniu działań zmierzających do pozyskania dowodów lub źródeł dowodowych prokurator winien się kierować dwiema zasadami: zasadą proporcjonalności i zasadą celowości. Zatem podejmując działania procesowe musi zdecydować czy przeprowadzanie czynności w danej instytucji jest niezbędne dla podjętych działań śledczych i czy osiągnięte zostaną zamierzone cele w zakresie pozyskania źródeł dowodowych lub dowodów popełnienia ewentualnego przestępstwa.

Poinformował, że analiza przeprowadzona przez Biuro Prezydyjne Prokuratury Krajowej w zakresie kwestii prawnych związanych z działaniem sądów kościelnych wskazuje na to, iż brak jest zakazu dowodowego co do wykorzystania w charakterze dowodów w postępowaniu karnym materiałów zebranych w procesie kanonicznym. Ponadto w ocenie Prokuratury Krajowej dokumenty i materiały zgromadzone przez sądy kościelne nie są objęte immunitetem, zatem, co do zasady, prokurator mógłby domagać się przekazania przez te sądy dokumentów czy innych materiałów.

Prokuratura Krajowa stoi na stanowisku, iż prokurator, w razie potrzeby powinien dokonać oględzin materiałów zgromadzonych przez sąd kościelny i w ich wyniku ewentualnie uznać, które z nich byłyby niezbędne dla prowadzonego postępowania karnego.

W związku z powyższym, w zależności od rodzaju kategorii i wagi sprawy, prokurator takie działania, które powinny jak najmniej wkraczać w zakres wyznaczony autonomią sądów kościelnych, może podejmować. Natomiast biorąc pod uwagę zasadę autonomii Kościoła i Państwa oraz zasadę proporcjonalności a także, uwzględniając, że prokurator jest niezależny w zakresie swoich działań, I Zastępca Prokuratora Generalnego Prokurator Krajowy zaproponował, aby Kościół wskazał osobę, która w przypadku wystąpienia omawianych czynności prokuratorskich informowałaby o nich Biuro Prezydyjne Prokuratury Krajowej. Wspomniane Biuro, w ramach swoich czynności, będzie mogło sprawdzać, czy żądanie było konieczne dla osiągnięcia celów postępowania karnego.

Arcybiskup Andrzej Dzięga, Metropolita Szczecińsko-Kamieński poinformował, że Strona Kościelna wyraża pewne zrozumienie co do potrzeby weryfikacji faktów, także poprzez wgląd w omawiane dokumenty.

Wskazał jednak, że rozumienie zasady autonomii Kościoła i Państwa nie podlega interpretacji swobodnej przez poszczególne instytucje, jest to bowiem pojęcie konkordatowe dokonywane według kategorii prawa międzynarodowego. Poza tym, omawiane sprawy dotyczą praw wiernego, które powinny być zabezpieczone – także jako obywatela – na terenie danego państwa.

Ponadto zapewnił, że w systemie prawa kościelnego istnieją mechanizmy i procedury pozyskania, zgodnie z przepisami prawa kanonicznego, odpowiedniego dokumentu.

Poinformował, że sąd kościelny prowadząc proces w sprawach małżeńskich często podczas przeprowadzania czynności dowodowych, na przykład celem pozyskania od szpitala dokumentacji medycznej strony procesu, spotyka się z odmową instytucji państwowych. Wskazał, że Strona Kościelna musi wówczas pozyskać tę dokumentację w inny sposób.

Wyraził pogląd, że mogą istnieć trudności obiektywne w dokonywaniu przez prokuratora interpretacji prawniczej treści dokumentów wewnątrzkościelnych, które powstają w innym systemie prawa. Wspomniana interpretacja nie powinna być dokonywana jednostronnie bez konsultacji.

Ks. dr Zbigniew TRACZ, Kanclerz Kurii Metropolitalnej w Łodzi, ekspert poinformował, iż uczestniczy w posiedzeniu ze względu na czynności dokonane przez prokuraturę w Łodzi odnoszące się do kościelnego postępowania karnego. Wskazał, że dokumenty, których zażądał prokurator, nie były w posiadaniu Biskupa Diecezjalnego lecz Stolicy Apostolskiej. Jednakże

Sąd Rejonowy, wskutek zażalenia Kurii Metropolitalnej Łódzkiej, uchylił postanowienie prokuratora.

Podkreślił, że przestępstwa podobne w porządku prawnym świeckim i kościelnym są interpretowane odmiennie. Wskazał, że art. 5 Konkordatu gwarantuje Kościołowi stosowanie swojej jurysdykcji.

Biskup Artur Miziński, Sekretarz Generalny KEP stwierdził, że Kościół nie oczekuje, że będzie wyłączony poza obowiązujące prawo, jednakże obowiązuje go również prawo kanoniczne, które zostało uszanowane przez Konkordat. Wyraził pogląd, że prokurator oceniając subiektywnie granice autonomii Kościoła może ją przekroczyć.

Pan Bogdan Święczkowski, I Zastępca Prokuratora Generalnego Prokurator Krajowy zauważył, że pomimo tego, iż prokurator jest niezależny w zakresie swojego działania, to podejmowane przez niego czynności są zaskarżalne do niezawisłego sądu powszechnego oraz podkreślił, że prokurator prowadząc postępowanie przygotowawcze podlega kontroli i nadzorowi.

Zadeklarował, że podczas szkoleń przeprowadzanych przez Prokuraturę Krajową, prokuratorom przypomniana zostanie zasada autonomii Kościoła oraz zasady uzyskiwania dostępu do materiału dowodowego będącego w posiadaniu sądów kościelnych.

Arcybiskup Sławoj Leszek Głódź, Metropolita Gdański, Współprzewodniczący Komisji Wspólnej Przedstawicieli Rządu RP i KEP podkreślając zawziętość zagadnienia zadeklarował, że Kościół przedstawi, z Sekretariatu KEP, osobę do kontaktów z Prokuraturą Krajową w tego typu sprawach.

Pan Joachim Brudziński, Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji, Współprzewodniczący Komisji Wspólnej Przedstawicieli Rządu RP i KEP wyraził nadzieję, że omawiane ważne i trudne sprawy zakończą się osiągnięciem porozumienia.

Poinformował, że ostatni punkt porządku obrad – *Nieuczciwe praktyki na rynku usług i towarów dedykowanych seniorom* został dołączony na wniosek Komitetu Społecznego Rady Ministrów, który bardzo liczy na otwartość w takich sytuacjach ze strony Kościoła. Zauważył, że w sprawach, które zostaną poruszone, wielokrotnie dobra współpraca miała już miejsce.

Pan Marek Niechciał, Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów stwierdził, że prawdopodobnie każdy zna osoby starsze, które padły ofiarami nieuczciwych praktyk na rynku usług i towarów. Są one zapraszane na bezpłatne pokazy, czy „badania zdrowotne” albo po odbiór nagrody i inne tego typu działania, które kończą się wykorzystaniem finansowym seniorów. Niekiedy w celu dokonania wyłudzenia, nieuczciwe podmioty „podszywają się” pod autorytet Kościoła.

Drugiej grupy nieuczciwych praktyk dopuszczają się tzw. alternatywni dostawcy prądu, gazu, telefonii stacjonarnej. Najczęściej ma miejsce podszywanie się pod dotychczasowego dostawcę, co w konsekwencji skutkuje zerwaną umową i dużymi stratami finansowymi.

Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów walczy – w ramach swoich kompetencji – z tego typu nieuczciwymi działaniami np. poprzez nakładanie maksymalnej kary w wysokości 10% obrotu danej firmy. UOKiK prowadzi kilkadziesiąt postępowań wyjaśniających w sprawie naruszenia zbiorowych interesów konsumentów.

Prezes wyraził pogląd, że omawiany problem należy rozwiązać poprzez informowanie i edukowanie społeczeństwa. Od miesiąca trwa szeroka akcja informacyjna w mediach. Do tych działań włączyły się także niektóre media katolickie np. *Radio Nadzieja i Forum Niezależnych Rozgłośni Katolickich*. Deklaracje współpracy w tym zakresie złożyły także: *Telewizja Republika, Poczta Polska*, przedsiębiorstwa komunikacyjne. UOKiK ściśle

współpracuje w zakresie zaprzestania prowadzenia nieuczciwych praktyk na rynku towarów i usług z Policją, wskutek czego w każdej Komendzie Powiatowej Policji będzie zawieszony plakat informujący o nieuczciwych praktykach. Także dzielnicowi będą odwiedzać w domach osoby szczególnie narażone na tego typu nieuczciwe praktyki przekazując stosowne informacje i ulotki.

Ponadto UOKiK zaplanował spotkanie w tej sprawie z władzami Zakładu Ubezpieczeń Społecznych oraz Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

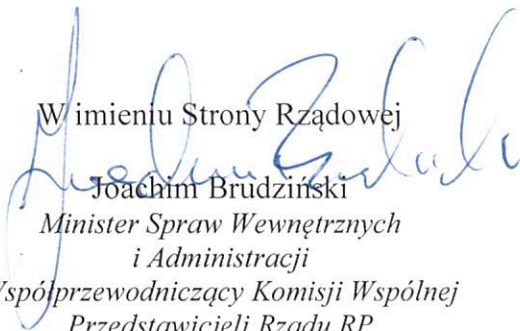
Celem UOKiK jest dotarcie z materiałem informacyjnym i edukacyjnym do jak największej liczby obywateli, w tym wiernych Kościoła.

Pan Minister zapytał czy Kościół Katolicki może wesprzeć UOKiK w informowaniu o istniejącym zagrożeniu?

Arcybiskup Sławoj Leszek Głódź, Metropolita Gdański, Współprzewodniczący Komisji Wspólnej Przedstawicieli Rządu RP i KEP, wyraził zrozumienie dla problemu przedstawionego przez UOKiK, w związku z czym zadeklarował wolę współdziałania w tym zakresie.

Następnie Arcybiskup Sławoj Leszek Głódź, Metropolita Gdański, Współprzewodniczący Komisji Wspólnej Przedstawicieli Rządu RP i KEP podkreślił wagę rocznicy 100-lecia odzyskania niepodległości przez Polskę. Poinformował, że kościelne uroczystości ogólnopolskie będą miały miejsce na Jasnej Górze, w Gnieźnie, Krakowie i Warszawie oraz we wszystkich diecezjach.

Pan Joachim Brudziński, Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji, Współprzewodniczący Komisji Wspólnej Przedstawicieli Rządu RP i KEP podziękował Arcybiskupowi Głódziowi za przypomnienie o tak ważnym wydarzeniu. Złożył również wszystkim obecnym podziękowania za owocny udział i zakończył posiedzenie Komisji.

W imieniu Strony Rządowej
Joachim Brudziński
Minister Spraw Wewnętrznych
i Administracji
Współprzewodniczący Komisji Wspólnej
Przedstawicieli Rządu RP
i Konferencji Episkopatu Polski

W imieniu Strony Kościelnej
Arcybiskup Sławoj Leszek Głódź
Metropolita Gdański
Współprzewodniczący Komisji Wspólnej
Przedstawicieli Rządu RP
i Konferencji Episkopatu Polski